



KANSALLISARKISTO

Kohti yhteistä toimijoiden kuvailua

**KDK-tietoarkkitehtuuriryhmän
seminaari 30.1.2018**

Miia Herrala Kansallisarkisto





Toimija?

- Henkilö, suku tai yhteisö
- Muodostaa konteksti- tai sisältötietoa kuvailtavalle kohteelle (kirjalle, esineelle, asiakirjalle)
- Oma kuvailun kohteensa

Nimitietopalveluselvitykset 2016-2017

- KAM-sektorin metatietojen koordinoitua kehittämistä KDK-TA:n puitteissa
- KDK-tietoarkkitehtuuriryhmän ja KAM-kuvailutyöryhmän sekä NTP jatkoselvityksen asiantuntijat.
- Metatiedon merkitys järjestelmien/palvelujen yhteentoimivuudessa !
- Sisällöllinen näkökulma (rakenne, semantiikka)
- Formaattikysymykset
- Tunnisteet
- Lainsäädäntö
- Toiminnallinen näkökulma (tuotannon, käytön jakelun prosessien muutokset~toimintamalli)
- Tekninen näkökulma (miten)

Nimitietopalveluselvitysten taustaa

- Toimintaympäristön muutos, yhteiset palvelut
 - * ontologiapalvelut
 - * tarve yhteisille auktoriteeteille sanastoja laajemmin
 - * hakupalvelu
- Muutokset kulttuuriperintösektorien kuvailuohjeistuksissa
- Uudet kuvailujärjestelmät



Nimitietopalvelun tavoitteet

- tehostaa KAM-sektoreiden toimintaa ja lisätä tuottavuutta
- edistää julkisen sektorin yhteentoimivuutta
- edistää nimitiedon semanttista yhteismitallisuutta ja tukea
- tehostaa kuvailuprosessia KAM-organisaatioissa ja vähentää päällekkäistä työtä toimijoiden metatietojen tuottamisessa koko julkishallinnossa
- tukee toimijoita kuvailevien metatietojen yhdenmukaistamisessa
- parantaa oleellisesti toimijoiden kuvailutietojen laatua, käytettävyyttä ja saatavuutta

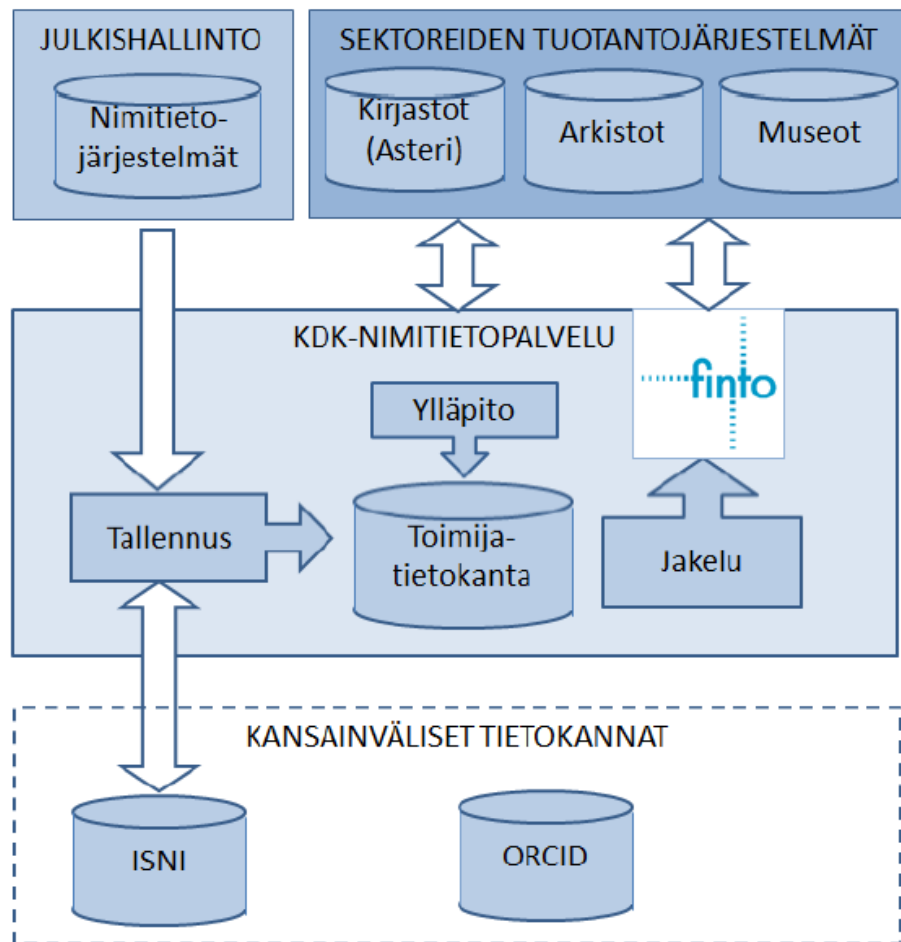
Periaatteita palvelun rakentamiseen

- Sama toimija kuvaillaan vain kerran (tehokkuus)
- Metatiedon laadukkuus (sisältö ja muoto)
- Toimijakuvailu on liitettävissä eri kohteisiin (ylläpito vain yhdessä paikassa)
- Olemassa oleva kuvailudata voidaan yhdistää ja saada Toimijasta monipuolisempaa tietoa
- Kulttuuriperintösektorin tarpeet, toisaalta valtionhallinnon tarpeiden huomioiminen
- Arkistosektorilla osa proaktiivista kuvailutoimintaa

Tavoiteta-tietovaranto

- Toimijoiden eri nimimuodot
- Toimijoiden kattavat kuvailutiedot
- Toimijoiden väliset suhteet
- Toimijoiden ja/tai toimijakuvailelujen pysyvät tunnisteeet
- Laatu, ylläpidon resurssointi

Tavoitetilä- toiminnot





Yhtenäistämistä

- Tietyt Toimijan kuvailussa käytetyt metatiedot tuotetaan samoja sääntöjä noudattamalla
- Nimitietopalvelun tietomalli- yhteinen rakenne
- **TONI1** Päänimi Tietotyyppi: Teksti pakollisuus 1..1 Kuvaus:Yhteisön tai suvun päänimi tai henkilön sukunimi

RDA-Toolkit-esimerkki: "Henkilön ensisijaisen nimen merkitsemisessä sovelletaan kohdan 8.5 yleisiä suosituksia nimien merkitsemisestä.

Jos nimi koostuu useasta osasta, valitaan ensimmäiseksi elementiksi se osa tai osien yhdistelmä, jota käytetään tietolähteissä, jotka on julkaistu henkilön kielellä, asuinpaikassa tai toimintapaikassa. Sen jälkeen merkitään nimen muut osat. Kohtien 9.2.2.9–9.2.2.26 ohjeita noudatetaan soveltuvin osin."

Aikatiedot Date Information

Paikkatiedot Place information

Henkilön tiedot Person information (PER)

Käytetään kirjattaessa tietoja henkilöistä, jotka liittyvät objektiin. Henkilöistä kirjataan mahdollisimman kattavasti tietoja käyttäen alla olevia ohjeita. Objektin tietoihin liitetyn henkilön tietojen yhteydessä ilmoitetaan aina myös [henkilön rooli](#).

Henkilön rooli Person's association

Sukunimi Person's surname

Määritelmä

Henkilön sukunimi.

Merkitsemistapa

Kirjataan nimi, jolla henkilö yleisesti tunnetaan. Sukunimi merkitään tarkasti oikean kirjoitustavan mukaisesti käyttäen siihen kuuluvia isoja kirjaimia ja välimerkkejä. Nimen merkitsemisessä noudatetaan [Resource Description and Access](#) -standardin ohjeita. Kirjataan henkilölle vain yksi sukunimi.

Esimerkki Museoiden kuvailuohje: henkilön sukunimi <http://www.luettelointiohje.fi/#107>

Esimerkki AHAA-kuvailusäännöt
Toimijan päänimi.

1.1.1.1.1 Toimijan nimen päänimi (TONI1)

Määritelmä: Toimijan nimen ensimmäinen elementti; toimijan nimen ainoa elementti, kun nimi esitetään yhdellä elementillä. Yhteisön tai suvun päänimi tai henkilön sukunimi tai poikkeustapauksissa muu nimen ensimmäisenä elementtinä käytetty nimi (esim. henkilön omaksuman julkisen identiteetin nimi).

Merkitätapa: Nimi voi olla sana, merkki tai joukko sanoja ja/tai merkkejä. Nimen merkitätapa riippuu toimijan tyypistä (TJ01). Ks. luku 2.6.2.2 Toimijan nimi.

Pakollisuus: Fi Henkilön sukunimi kuitenkin esitetään jos se on tiedossa. Samoin näänimekkeessä esitetään tiedossa oleva

snac Search About

Kivi, Aleksis, 1834-1872

Dates: Birth 1834-10-10 Death 1872-12-31

Nationality: Finland

Language: Finnish

Biographical notes:




Image from Wikimedia Commons

Alternative Names

- Kivi, Aleksis, 1834-1872
- Kivi, Aleksis
- Киви, Алексис, 1834-1872
- 1834-1872 , קיִי, אֶלְקִיסִיס
- Kivi, Alexis
- Stenvall, Antti
- Stenvall, Aleksis.
- Stenvall, Aleksis, 1834-1872
- Kiwi, A., 1834-1872
- Kivi, Aleks 1834-1872
- Stenvall, Alexis
- Kiwi, Aleksis 1834-1872
- Стенвалл, Алексис, 1834-1872
- Kiwi, Aleksis.
- Stenvall, A.
- Stenvall, Alexis, 1834-1872
- Kiwi, Alexis 1834-1872
- Kiven, Aleksis 1834-1872
- Kivi, Alexis, 1834-1872
- Stenvall, Antti, 1834-1872
- Stenvall, Aleksis, 1834-1872
- キヴィ, アレクシス

Close

Constellation Options

Information

- Collection Locations
- Detailed View
- Constellation History
- Source Summary

Visualizations

- Connection Graph
- Radial Graph

Export As

- Constellation JSON
- EAC-CPF XML

Kuvailun rikastaminen

- Esimerkki Merijal oy (Esimerkit: Metsämuseo Lusto, Elka, Kansallisarkisto)

Esinenumero:	E02010:30
Nimi:	Pastillirasia
Erityisnimi:	Sulo-pastillirasia
Asiasanat:	elintarviketeollisuus; lakritsi; makeiset; makeisteollisuus; pakkaukset; rasiat
Valmistusaika:	1930-40-luvut ?
Valmistuspaikka:	Oulu
Valmistaja:	Osakeyhtiö Merijal
Mitat:	Korkeus n. 5,5 cm Leveys 4,5 cm Paksuus n. 1 cm
Materiaalit:	Pahvi
Käyttöaika:	1930-40-luvut ?
Käyttöpaikka:	Kittilä
Oikeuksien omistajan nimi:	Lusto - Suomen Metsämuseo
Oikeuksien omistajan verkko-osoite:	www.lusto.fi
Säilyttävä museo:	Lusto - Suomen Metsämuseo

elka

Etusivu Haku Selaus Omat tiedot

Merijal Oy

Arkisto: Merijal Oy << Takaisin

Arkiston tiedot

Nimeke:	Merijal Oy	?
Muu nimi:	Rettig Oy. Oulun Tehtaat Rettig-strengberg Oy. Makeisteollisuus Oulun Tehdas Merikosken Teknokemiallinen Tehdas	?
Tunnus:	11542	?
Kuvaus:		?
Asiasanat:		?
Rajavuodet:	1907 - 2002	?
Alueellinen kattavuus:	Oulu , Turku	?
Luokitus:	<i>Merkintäjärjestelmä</i> Luokitus	?
	Elka	Elintarviketeollisuus; Makeisten valmistus



KANSALLISARKISTO

Arkistonmuodostaja: Merijal Oy

Arkistot: [Merijal Oy:n arkisto](#)

Muut nimet

Merikosken teknokemiallinen tehdas (1915 - 1918)
Rettig-Strengberg Oy. Makeisteollisuus Oulun tehdas (1971 - 1983)
Rettig Oy. Oulun tehtaas (1984 - 1992)

Toiminta- tai elinvuodet

1915 - 1993

Paikkakunta

Oulu

Arkistonmuodostajaluokituksen alaryhmä

Elintarviketeollisuus

Arkistonmuodostajakohtaiset kuvailutiedot

Tehtävät

Makeisten, elintarvikkeiden, hygieniatuotteiden ja liköörin valmistus ja myynti.

Vaantieteellinen toiminta-alue

Oulu, Pohjois-Suomi

Historia tai elämäkerta

Apteekkari Y. W. Jalander perusti Merikosken Teknokemiallisen tehtaas 1915 Ouluun. Tehdas sijaitsi lähes koko toimintansa ajan samalla paikalla Tuirassa Oulujoen varrella mausteita. Jalander kehitti tervapastillin 1930-luvulla Leipzigin yliopistossa tekemiensä tutkimusten tuloksena. Leijona-tervapastilli eli Tervaleijona -pastillin valmistus aloitet aiheutti makeisten tuotantovaikeuksia 1940-luvulla, jolloin Merijal pakkasi suoloja, valmistti pikiöljyä sekä marjaliköörejä. Pula-ajan päätyttyä 1950-luvulla makeisten valmis ja johtaja Eero Hahtonen ostivat 1960 Merijalin Y. W. Jalanderin perikunnalta. He laajensivat tehdasta ja tuotevalikoimaa mm. purukumeihin ostamalla kokkolalaisen Cham; valmistus lopetettiin 1965. Merijal myytiin 1971 Rettig-ryhmään kuuluneelle Oy Strengberg AB:lle ja Merijal fuusioitiin Strengbergiin 1972. Pastirol-pastilli tuotiin markkinoille äytettyjä pastilleja, marmeladeja ja karamellipusseja. Ulkomaanvienti aloitettiin 1973 Pohjoismaihin. Ksylitol- ja sorbitolimakeisia alettiin valmistaa 1970-luvun puolivälissä 31.3.1993. Leaf sulki Merijalin Oulun tehtaas vuonna 1996.

Julkaisut, tutkimukset

Jalander, Y.W., 60 vuotta farmaseuttisella alalla. Helsinki 1951; Manninen, Turo, Oulun kaupungin historia VI. Jyväskylä 1995.

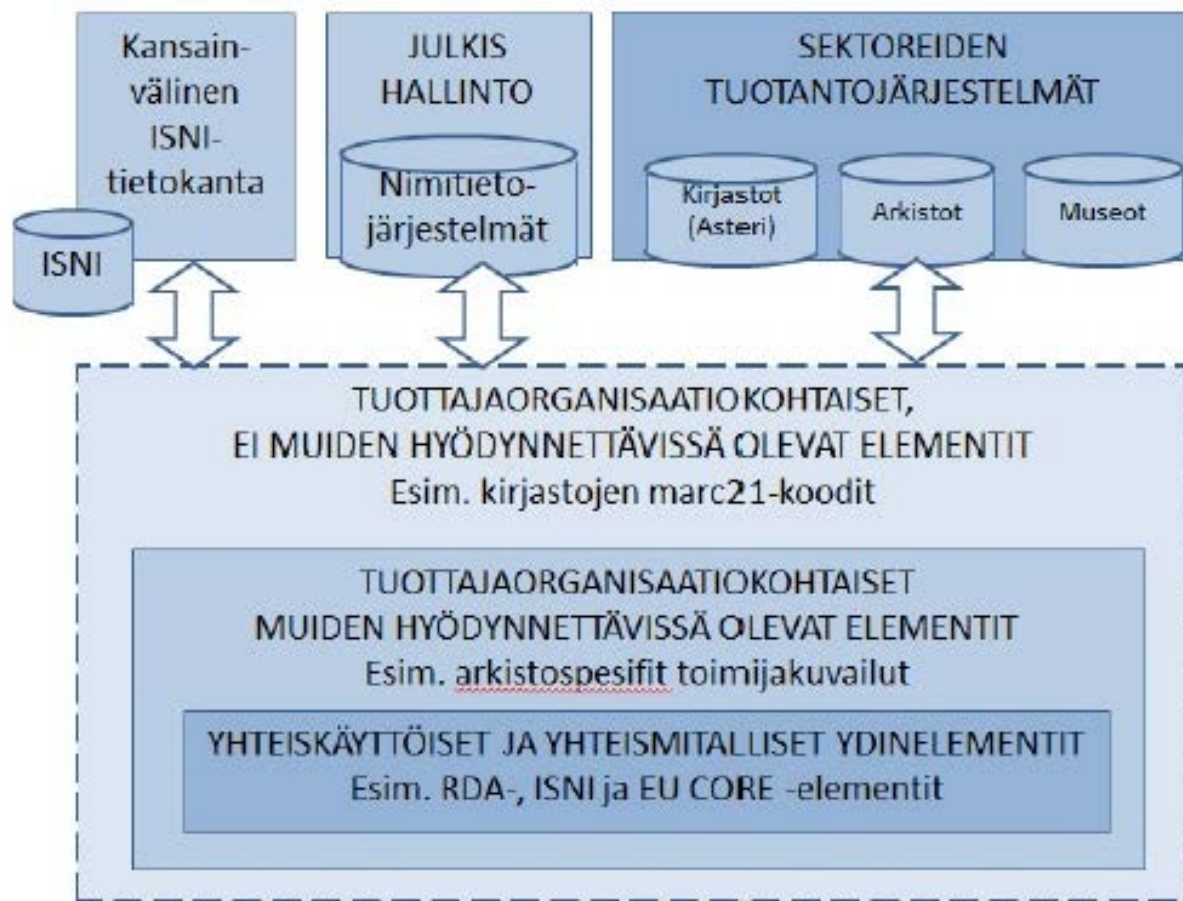
Asiasanat

Oulu , makeisteollisuus , elintarviketeollisuus , yritystoiminta , liiketoiminta , osakeyhtiöt , kemianteollisuus , kosmetiikkateollisuus , alkoholiteollisuus , teollisuusyritykset

Toimijasuhteiden hyödyntäminen

- Suhteet kuvattavissa metatiedoissa, esim.
- Yhteistötoimijan edeltäjä-seuraajasuhteet
- Kirjailija ja hänen pseudonyyminsä
- Taiteilija ja hänen taiteilijanimensä
- Lainsäädännön mukaisesti

Masterskeema NTP-tietomallissa



Tunnisteet

- Nimitietopalveluselvitys selvitti potentiaalisia tunnistejärjestelmiä.
- ORCID (vain tutkijoille, vaatii tutkijan itse hakevan tunnistetta, minimimetatiedot etunimi ja sähköpostiosoite)
- ISNI (kansalliset keskuksset myöntävät tunnisteet)
- NBN:URN pysyvät tunnisteet

Lainsäädäntö- näkökulmia

- Valtuutus pitää yllä henkilörekisteriä
- Arkistohenkilökunnan käyttöön
- Riittävät metatiedot Toimijoiden tunnistamiseksi
- Yhteisötoimijat ja tietosuojalainsäädännön mukaisesti henkilötoimijoita
- Myöhemmin soveltuvin osin käyttöön myös esim. hakupalveluille kuten Finna.

Kuvailutiedon hallinta NTP:ssä

- Tuottaminen (Kuvailija) -Hajautetusti
- Pääsy (Kuvailija, ylläpitäjät)-Kontrolloidusti
- Yhdistely, ylläpito ~sisältö, laatu, ajantasaisuus (ylläpitäjät, järjestelmä) -Keskitetysti
- Uudelleen käyttö ~Jakelu takaisin taustajärjestelmiin/palveluihin

Jatkoselvitys- erilaisia hahmotelmia

- Toteuttamisvaihtoehtojen kartoittaminen
- Tietokannan oma sisäinen tietomalli > valmis formaatti
- Toimintojen toteuttaminen (tietueiden yhdistely, saman nimisten toimijoiden erottaminen toisistaan,)
- Lisäksi myös muuta ylläpitoa esim. näyttörajoitukset

Konkreettisia vaikutuksia yhteiseen palvelusuunnitteluun

- Toimijatunnisteiden hyödyntäminen Finnan hakutoiminnoissa
- Yhteinen ylläpitopalvelu
- NTP-jatkoselvityksessä ryhdytty tarkastelemaan erityisesti Finton mahdollisuuksia
- Finton tietorakennemahdollisuudet NTP-tietomallin näkökulmasta?

NTP jatkoselvitys: mitä voi jo nyt tehdä?

- Edistää sektorin yhteisten kuvailu käytänteiden käyttöönottoa
- Hyödyntää mahdollisuuksien mukaan Toimijalle annettavia tunnisteita
- Huomioida rajapintatoiminnallisuuksien merkityksen kasvaminen



KANSALLISARKISTO

Kiitos!